

(набір 2024)

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

Освітня програма	ПРАВО ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Форма здобуття вищої освіти	очна (денна)
Статус навчальної дисципліни	обов'язкова
Мова викладання	українська

КИЇВ – 2025

Робочу програму навчальної дисципліни розглянуто та схвалено на засіданні кафедри загальноправових дисциплін ННГІ НА СБ України, протокол від 17 листопада 2025 року № 14

1. Опис навчальної дисципліни

Показник	Значення показника
Курс(и)	4-й курс
Семестр(и)	8-й семестр
Обсяг (<i>кредити ЄКТС/години</i>)	4 ЄКТС/120 год.
Кількість змістовних модулів	2
Розподіл годин за видами навчальної діяльності:	
лекції (Л)	26
семінарські заняття (СЗ)	14
практичні заняття (ПЗ)	12
самостійна робота (СР)	68
форма підсумкового контролю (<i>семестр</i>)	диференційований залік, 8-й семестр

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета та основні завдання вивчення навчальної дисципліни.

Мета: формування у здобувачів вищої освіти стійких знань про основні теорії міжнародного захисту прав людини, поняття та особливості міжнародного захисту прав людини як галузі міжнародного публічного права; теоретичних та практичних знань, умінь та навичок щодо ролі, призначення, дії та застосування в Україні практики суду з прав Європейського людини, Комітету ООН з прав людини та інших міжнародних організацій.

Завдання є:

- опанування основними теоретичними положеннями та категоріями у сфері захисту прав людини;
- розвиток вміння логічно мислити, професійно обґрунтовувати та висловлювати свою точку зору з проблем міжнародно-правового механізму захисту прав людини;
- оволодіння теоретичними та практичними знаннями про правову природу та юридичну сутність форм та способів реалізації прав і свобод людини;
- сприяти формуванню вмінь і навичок аналізувати й правильно тлумачити міжнародні договори, справи та рішення контрольних й судових органів щодо захисту прав людини;

- ознайомити здобувачів вищої освіти з закордонних досвідом створення механізму практичної реалізації прав людини.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати: поняття та класифікацію прав людини; правовий статус особи відповідно до норм міжнародного й європейського законодавства; механізм забезпечення й захисту прав і свобод людини; джерела міжнародно-правового механізму захисту прав людини; особливості сучасного захисту прав людини у міжнародному праві; основні тенденції розвитку міжнародного права в галузі захисту прав людини; особливості співвідношення міжнародного і національного права в галузі захисту прав людини; специфіку захисту прав окремих категорій осіб у міжнародному праві.

вміти: класифікувати права і свободи людини; застосовувати на практиці міжнародні та європейські механізми захисту прав людини; визначати найбільш ефективні форми та способи реалізації прав і свобод людини, правомірність чи неправомірність обмеження прав і свобод людини, а також найбільш ефективні засоби захисту прав людини на національному та міжнародному рівнях; на основі набутих знань в галузі міжнародно-правових механізмів захисту прав людини самостійно вирішувати гіпотетичні ситуації, що виникають в процесі здійснення професійної діяльності юриста.

2.2. Результати навчання:

Обов'язкова навчальна дисципліна «Міжнародний захист прав людини» спрямована на досягнення програмних результатів навчання, які в інтегрованому (синтезованому) вигляді визначені у профілі освітньо-професійної програми «Право інформаційної безпеки» ((від 30 серпня 2024 р. № 29/1/7-7380/ві), а саме:

РН-1	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки задалегідь невідомих умов та обставин.
РН-2	Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.
РН-3	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
РН-5	Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.
РН-6	Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.

PH-8	Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
PH-11	Мати базові навички риторики.
PH19.	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
PH-20	Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.
PH22.	Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

3. Програма та структура навчальної дисципліни.

Назви змістовних модулів, тем навчальних занять	Кількість годин				
	усього	Л	СЗ	ПЗ	СР
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
Семестр 8-й					
Модуль 1. Система захисту прав людини, стандарти і механізми					
Тема 1. Поняття та сутність міжнародно-правового захисту прав людини.	8	2	2		4
Лекція. Поняття сутності міжнародних стандартів у сфері захисту прав людини.		2			
Самостійна робота. Історичні етапи розвитку прав людини і становлення процедур їх захисту					4
Семінарське заняття. Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини			2		
Тема 2. Захист прав людини в діяльності ООН.	6		2		4
Самостійна робота. Міжнародні зобов'язання України у сфері захисту прав людини та міжнародні механізми контролю за їх виконанням.					4
Семінарське заняття. Механізми захисту прав людини в діяльності ООН.			2		
Тема 3. Захист прав людини в Європі.	10	2		2	6
Лекція. Європейська система захисту прав людини.		2			
Самостійна робота. Історія прийняття Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини.					6
Практичне заняття. Роль рішень ЄСПЛ у трансформації правової системи України та її наближенні до загальноєвропейських стандартів захисту прав людини.				2	
Тема 4. Захист прав людини на регіональному рівні.	6	2			4
Лекція. Регіональні стандарти захисту прав людини.		2			
Самостійна робота. Специфіка захисту прав людини на регіональному рівні.					4
Тема 5. Структура та юрисдикція Європейського суду з прав людини та виконання його рішень.	4	2			2
Лекція. Зміст міжнародних зобов'язань України за Конвенцією про захист прав та основоположних свобод.		2			
Самостійна робота. Юрисдикція Європейського суду з прав людини.					2
Тема 6. Механізм захисту прав людини під час збройного конфлікту.	12	2	2	2	6
Лекція. Міжнародно-правове регулювання захисту жертв збройних конфліктів.		2			

Самостійна робота. Міжнародні органи моніторингу дотримання прав людини під час збройного конфлікту.					6
Семінарське заняття. Проблематика захисту прав людини на регіональному рівні.			2		
Модульний контроль № 1				2	
Всього за модуль 1	46	10	6	4	26
Модуль 2. Практика міжнародного захисту окремих прав людини					
Тема 7. Право на життя.	12	2	2	2	6
Лекція. Захист права на життя в умовах збройного конфлікту		2			
Самостійна робота. Поняття та зміст особистих прав людини.					6
Семінарське заняття. Питання реалізації права на життя в умовах збройного конфлікту в Україні.			2		
Практичне заняття. Практика ЄСПЛ у справах про насильницькі порушення права на життя.				2	
Тема 8. Заборона катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.	14	4	2	2	6
Лекція. Поняття та складові заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.		2			
Лекція. Заборона катувань в практиці ЄСПЛ.					
Самостійна робота. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.					6
Семінарське заняття. Зобов'язання держави щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.			2		
Практичне заняття. Практика ЄСПЛ щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.				2	
Тема 9. Право на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.	8	2	2		4
Самостійна робота. Позитивні зобов'язання держави щодо забезпечення прав на житло в умовах військових дій.					4
Семінарське заняття. Проблематика забезпечення права на повагу до приватного й сімейного життя в Україні.			2		
Тема 10. Право на власність.	8	2	2		4
Лекція. Поняття та зміст права на власність.		2			
Самостійна робота. Зобов'язання держави щодо забезпечення права на власність в умовах військових дій.					4
Семінарське заняття. Характеристика та особливості реалізації права на власність в Україні.			2		
Тема 11. Заборона дискримінації.	6	2		2	2

Лекція. Поняття дискримінації, причини та прояви.		2			
Самостійна робота. Зобов'язання держави щодо заборони дискримінації.					2
Практичне заняття. Типові порушення права на ефективний правовий захист і свободу від дискримінації в рішеннях ЄСПЛ щодо України.				2	
Тема 12. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканість (ст. 5 Конвенції) в практиці ЄСПЛ.	6	2			4
Лекція. Право на свободу та особисту недоторканість (ст.5 Конвенції).		2			
Самостійна робота. Реалізація права на свободу та особисту недоторканість (ст.5 Конвенції) в Україні.					4
Тема 13. Право на справедливий суд та на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту.	6	2			4
Лекція. Гарантії діючого правосуддя, їх характеристика.		2			
Самостійна робота. Зобов'язання держави щодо права на справедливий суд та на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту.					4
Тема 14. Практика застосування Європейським судом з прав людини інших статей Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів.	6	2			4
Лекція. Загальна характеристика практики застосування ЄСПЛ матеріальних норм протоколів до Конвенції.		2			
Самостійна робота. Зміст принципу «жодного покарання без закону» у практиці ЄСПЛ.					4
Тема 15. Правомірне обмеження прав людини та відступ держав від своїх зобов'язань у сфері прав людини в умовах збройного конфлікту та за надзвичайних станів.	8	2		2	4
Лекція. Поняття та підстави правомірного обмеження прав людини.		2			
Самостійна робота. Обмеження прав людини та відступ держав від своїх зобов'язань у сфері прав людини за умовах збройного конфлікту та надзвичайних станів за законодавством України.					4
Практичне заняття. Практика ЄСПЛ щодо права на справедливий суд та на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту.				2	
Модульний контроль № 2 (під час практичного заняття за темою 14)					
Самостійна робота. Підготовка до підсумкового контролю					4
Всього за модуль 2	74	16	8	8	42
Підсумковий контроль (диференційований залік під час практичного заняття за темою 14)					
Всього годин за навчальну дисципліну	120	26	14	12	68

4. Основні методи навчання:

Під час вивчення дисципліни «Міжнародний захист прав людини» використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій, семінари, пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія;
- наочні методи: спостереження, ілюстрування, демонстрування;
- практичні методи: вправи, практичні завдання, вирішення задач, робота з міжнародними нормативно-правовими актами;
- інші методи: індукції і дедукції, аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, конкретизації, виділення головного.

Під час проведення індивідуальної роботи здобувачам вищої освіти можуть ставитись наступні індивідуальні завдання:

- підготовка конспекту, схем або слайдів із змістового модуля;
- підготовка реферату, огляду, бібліографічного покажчика із змістового модуля;
- розв'язання та складання практичних задач (кейсів) різного рівня складності із змістового модуля;
- написання наукової роботи, статті, підготовка виступів на конференціях тощо.

5. Оцінювання результатів навчання:

5.1. Оцінювання здійснюється на основі поточного, модульного та підсумкового контролю.

Поточний контроль має на меті визначення рівня засвоєння теоретичних знань, практичних навичок, уміння застосовувати норми міжнародного права у сфері прав людини для вирішення конкретних правових ситуацій, а також розвитку аналітичного й критичного мислення здобувачів освіти. Форми поточного контролю:

Усне опитування на семінарських заняттях:

- перевірка розуміння основних понять, принципів, інститутів міжнародного захисту прав людини;
- обговорення актуальних проблемних питань (захист прав мігрантів, гендерна рівність, заборона тортур тощо).

Виконання тестових завдань (письмових або електронних):

- тематичні тести після опрацювання окремих тем модулів;
- комбіновані завдання: питання множинного вибору, короткі відповіді, тест на визначення понять міжнародного права.

Аналіз і вирішення практичних ситуацій (кейси):

- розгляд прецедентів Європейського суду з прав людини, Комітету ООН з прав людини, Міжамериканського суду тощо;
- підготовка письмових аналітичних довідок, рецензій або коротких узагальнень судової практики.

Участь у навчальних дискусіях:

- обговорення дискусійних питань міжнародного захисту прав людини (співвідношення міжнародного і національного права, імплементація міжнародних норм у внутрішню систему правосуддя);

аргументоване відстоювання правової позиції із посиланням на судову практику, міжнародні договори та конвенції;

- виступ із короткою доповіддю або коментарем (5–10 хвилин) щодо конкретної проблеми захисту прав людини.

Модульний контроль проводиться після завершення кожного змістового модуля і спрямований на перевірку рівня засвоєння теоретичного матеріалу, здатності застосовувати норми міжнародного права у сфері прав людини, а також уміння здійснювати аналітичну та дослідницьку діяльність.

Форми модульного контролю:

- Письмове тестування: перевірка знань основних міжнародних стандартів у сфері прав людини, положень міжнародних конвенцій і статутних документів міжнародних організацій;

- Аналітичне письмове завдання (модульна контрольна робота): підготовка аналітичного огляду або правового висновку на основі конкретної ситуації (case study), аналіз рішення ЄСПЛ чи іншого міжнародного судового органу, узагальнення практики держав у виконанні міжнародних зобов'язань.

Підсумкове оцінювання проводиться у формі диференційованого заліку, який має на меті комплексну перевірку знань, умінь і компетентностей здобувачів, їхньої здатності самостійно аналізувати актуальні проблеми міжнародного захисту прав людини та робити науково обґрунтовані висновки.

Диференційований залік проводиться письмово. Включає тестові питання та відповідь на відкрите питання або розв'язання практичного кейсу. Диференційований залік спрямований на визначення:

- рівня засвоєння фундаментальних знань про систему міжнародного захисту прав людини;
- уміння орієнтуватися в міжнародних договорах, рішеннях ЄСПЛ, документах ООН, практиці регіональних механізмів;

- здатності інтегрувати знання для комплексного аналізу правових ситуацій;
- уміння формувати аргументовану правову позицію та демонструвати критичне мислення.

Самостійна робота здобувачів оцінюється за результатами виконання індивідуальних письмових завдань (реферати, есе, аналітичні огляди, доповіді) з актуальних питань у галузі міжнародного захисту прав людини. Приклади завдань:

- підготовка аналітичних звітів або медіа аналізів щодо порушень прав людини у різних регіонах світу;
- порівняльні таблиці міжнародних договорів та національного законодавства;
- розробка презентацій чи постерів, що відображають діяльність міжнародних правозахисних органів.

Більш високий бал може бути нарахований за представлення результатів власних досліджень із використанням візуальних матеріалів (PowerPoint-презентації, постери, аналітичні довідки).

Важливою частиною самостійної роботи є участь у науково-практичних конференціях, форумах і семінарах з прав людини, підготовка й представлення наукових доповідей або тез, участь у дискусійних панелях і круглих столах. Результати досліджень можуть бути опубліковані у збірниках конференцій або фахових виданнях.

Для оцінювання рівня навчальної діяльності здобувачів освіти здійснюється одночасно застосовуються три системи оцінювання:

- за національною (4-бальною) шкалою;
- 100-бальною шкалою;
- шкалою ЄКТС

Критерії оцінювання визначаються згідно Положення про організацію освітнього процесу в НА СБ України № 234 від 31.08.2015 року.

Результати навчання здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни оцінюються за 100-бальною шкалою як сума балів поточного та підсумкового контролю за 100-бальною шкалою як сума балів поточного та підсумкового контролю із застосуванням наступних вагових коефіцієнтів, загальна сума яких дорівнює 1:

Вид контролю	Ваговий коефіцієнт
Поточний контроль (К)	0,6
Підсумковий контроль (ПК)	0,4

Підсумкова семестрова оцінка (ПСО) обчислюється за формулою:
 $ПСО = К + ПК$

5.2. Складниками для обчислення балу поточного контролю здобувача вищої освіти є:

Види навчальної діяльності	Кількість балів (максимальна)
Робота на семінарських заняттях	5
Робота на практичних заняттях	5
Виконання завдань для самостійної роботи	5
Виконання індивідуальних завдань	5
Виконання модульної контрольної роботи	5
Участь (доповіді) на наукових студентських (курсантських) конференціях (круглих столах)	5

Мінімальна кількість балів для допуску до підсумкового контролю 60

5.3. Шкала оцінювання здобувача вищої освіти:

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	<i>Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок.</i> Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
B	84-89	<i>Дуже добре – вище середнього рівня, але з кількома помилками.</i> Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.
C	75-83	<i>Добре – загалом правильна робота, але з певною кількістю помилок.</i> Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
D	65-74	<i>Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків.</i> Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
E	60-64	<i>Достатньо – виконання задовольняє мінімальні вимоги.</i> Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.
FX	35-59	<i>Незадовільно – потрібна додаткова робота.</i> Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
F	1-34	<i>Незадовільно – потрібна значна додаткова робота.</i> Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

6. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни:

Рекомендовані джерела інформації

Основна література:

1. Міжнародний захист прав людини: навч. посіб. / Л.Р. Наливайко, К.В. Степаненко, Є. М. Щербіна. – Дніпро : ДДУВС, 2020. – 260 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/6051>
2. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання / Т.Л. Сироїд, Л. О. Фоміна; за заг. ред. Т.Л. Сироїд. – 5-те вид., перероб. і допов. – Харків: Право, 2023. – 474 с.
3. Міжнародний захист прав людини : навч. посіб. / Н. М. Опольська, А.М. Бабой В.С. – Вінниця: Твори. 2021. – 408 с. URL: <http://repository.vsa.u.org/getfile.php/28982.pdf>
4. Міжнародний захист прав людини : навч. посіб. / кол. авторів; за ред. О.Б. Онишко. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5215/1/.pdf>
5. Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. /О. В. Сенаторова. – Київ: ФОП Голембовська О.О. 2021 – 208 с.
6. Стандарти забезпечення прав людини у діяльності СБУ: навч. посіб. / [Д. фон Блалер, Ю. Л. Белоусов, С. С. Кудінов та ін.; уклад. д-р екон. наук, проф. М. М. Чеховська; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. С. С. Кудінова, кан. соц. наук Ю. Л. Белоусова]. – Київ : НА СБУ, 2020. – 368 С.
7. Міжнародне гуманітарне право: курс лекцій / В.Н. Денисов, В.М. Тронц – Київ: Нац. акад.. СБ України, 2020. – 170 с.
8. Міжнародне гуманітарне право: особливості застосування в умовах збройної агресії російської федерації проти України. / Укл.: Алієв Р.В., Ануфрієв М.І. Бортняк В.А., Грицай Т.Г., Дрозд О.Ю., Дубенко О.І. та ін. – Київ. ВД «Професіонал», 2023. – 598 с.

Допоміжна література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (в питаннях та відповідях): навч.-посіб. / [О.В.Сердюк, О.Я.Трагнюк, І.В.Яковюк та ін.]; за заг. ред.І.В.Яковюка. – Харків : Право, 2019. – 124 с.
2. Фурса С.Я., Коцюба В.О., Клименко О.М. Як звернутися до Європейського суду з прав людини. Нав. посіб. – К.: Видавець Фурса С.Я., 2009
3. Права людини в Україні та у зарубіжних країнах: традиції та новації: колективна монографія / За ред. Н. В. Міфшиної. – Львів-Торунь : Ліга-Прес, 2021. – 688 с.
4. Мицик В.В. Права людини у міжнародному праві: міжнародно-правові механізми захисту: підручник для вузів. – К., 2010
5. Актуальні проблеми забезпечення прав і свобод людини в діяльності СБУ: Збірник матеріалів круглого столу (м. Київ, 5 жовтня 2022 року). – Київ: НА СБУ, 2022. – 180 с.
6. Міжнародна система захисту прав людини : навч. посіб. / І.А. Шуміло. – Київ – «ФОП Голембовська О.О.» – 2018 – 260 с. URL: <http://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/>

[msc_1_cory-1.pdf](#)

7. Дотримання прав людини під час здійснення оперативно-розшукової та контррозвідальної діяльності органами і підрозділами СБУ: навч.-посіб. / Я.Л. Луценко. – Київ: НА СБУ, 2023. – 92 с.

8. Забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування: Монографія / В. Г. Дрозд, А.В. Пономаренко, С. Є. Абламський. – Херсон: Гельветика, 2019. – 498 с.

9. Захист прав та безпеки людини в інформаційному суспільстві: навч.-посіб. / В. Г. Пилипчук, В.М. Брижко, А.П. Дзьобан [та ін.]; за заг.ред. В. Г. Пилипчука. – Київ; Одеса: Фенікс, 2021. – 240 с.

10. Захаров О. В. Практика Європейського Суду з прав людини : Курс лекцій / О. В. Захаров. - К. : Нац. акад. СБУ, 2017. - 152с.

11. Фурса С.Я., Коцюба В.О., Клименко О.М. Як звернутися до Європейського суду з прав людини. Навчальний посібник. – К.: Видавець Фурса С.Я., 2009

12. Практика застосування Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стаття 6 та стаття 1 Першого Протоколу: практичний посібник / Упор. В. Я. Погребняк, С. О. Кравцов. – Харків: Право, 2018. – 196 с.

Нормативно-правові акти:

Закони України:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. / Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996, № 30, ст.141.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=80731-10>.

3. Кримінальний кодекс України: База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

4. Кримінальний процесуальний кодекс України. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

5. Кодекс адміністративного судочинства України. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80>

7. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання: Закон України. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>

8. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

9. Про безоплатну правову допомогу: Закон України. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460>

10. Про засади запобігання та протидії дискримінації: Закон України. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>

11. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2010, № 40, ст. 527.

12. Про національну безпеку України: Закон України / Відомості Верховної Ради

(ВВР), 2018, № 31, ст. 241.

13. Про Службу безпеки України: Закон України / Відомості Верховної Ради (ВВР), 1992, № 27, ст. 382.

14. Про зняття застережень України до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: Закон України База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234-14>.

15. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 26, ст.892.

16. Про правовий режим воєнного стану: Закон України / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст. 250.

17. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України / Відомості Верховної Ради (ВВР), 1993, № 35, ст. 359.

18. Про боротьбу з тероризмом: Закон України / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, № 25, ст. 180.

19. Про протидію торгівлі людьми: Закон України / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2012, № 19-20, ст. 173.

20. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2012, № 16, ст. 146.

21. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2012, № 19-20, ст. 179.

22. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

23. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури та суду: Закон України. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-%D0%B2%D1%80>

24. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо невідворотності покарання осіб, які переховуються на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції: Закон України / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 10, ст. 61.

25. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за окремі військові злочини: Закон України / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 16, ст. 113.

Укази Президента України:

26. Про Національну стратегію у сфері прав людини: Указ Президента України від 24.03.2021 р. № 119/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text>

27. Положення про Уповноваженого Президента України з прав дитини: Указ Президента України від 11 серпня 2011 року № 811. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/811/2011>.

Постанови Кабінету Міністрів України:

28. Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року: Розпорядження КМУ від 23 листопада 2015 р. № 1393-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/2487>

29. Про затвердження порядку продовження строку перебування та проживання або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та ОБГ на території України: Постанова КМУ від 15.02.2012 року № 150. База даних «Законодавство України» / ВР

України. URL: <http://zakon.gov.ua>.

30. Про затвердження порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї: Постанова КМУ від 4 червня 2015 р. № 367. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367>

31. Про затвердження порядку інформування центрів з надання безоплатної первинної правової допомоги про випадки затримання осіб: Постанова КМУ від 28 грудня 2011 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>

32. Про заходи щодо реалізації Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини": Постанова КМУ від 31 травня 2006 р. № 784. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2006>

33. Про організаційні заходи, пов'язані із забезпеченням представництва України під час розгляду справ у Європейському суді з прав людини: Постанова КМУ від 29 квітня 2004 р. № 553. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>

34. Типове положення про пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 року № 1110. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/1850672>

Відомчі нормативні акти:

35. Про затвердження Інструкції про порядок погодження зі СБ України оформлення віз іноземцям та особам без громадянства дипломатичними представництвами та консульськими установами України за кордоном в державі їх тимчасового або постійного проживання: Наказ СБ України та Міністерства закордонних справ України від 16.02.2012 р. № 67/45. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0391-12>

36. Про затвердження Інструкції про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства: Наказ Міністерства внутрішніх справ України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України від 23.04.2012 р. № 353/271/150. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-12>

37. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України: Наказ Міністерства оборони України від 23.03.2017 р. № 164. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0908-21>

38. Порядок надання медичної допомоги іноземцям та особам без громадянства, що утримуються в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, Державної міграційної служби України і пунктах тимчасового тримання та спеціально обладнаних приміщеннях Державної прикордонної служби України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України, Адміністрації Державної прикордонної служби України від 17 квітня 2012 року № 336/268/254. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0749-1>

39. Про затвердження Правил розгляду заяв та оформлення документів, необхідних для вирішення питання про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, втрату і позбавлення статусу біженця та додаткового захисту і скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту: Наказ МВС

України від 7 вересня 2011 року № 649. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1146-11>

40. Про судову практику розгляду спорів щодо статусу біженця, видворення іноземця чи особи без громадянства з України та спорів, пов'язаних із перебуванням іноземця та особи без громадянства в Україні: Постанова Вищого адміністративного суду України № 1 від 25 червня 2009 року. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001760-09

41. Про затвердження Інструкції про порядок утримання іноземців та осіб без громадянства в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні: Наказ МВС України № 141 від 29.02.2016 року. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0748-16>

42. Інструкція про взаємодію органів виконавчої влади в роботі з дітьми, розлученими із сім'єю, які не є громадянами України і звернулися до компетентних органів із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту: Наказ МВС, Мінсоцполітики, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, МОЗ, АДПСУ від 7 липня 2012 року № 604/417/793/499/518. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1292>

Міжнародно-правові акти:

43. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015/print1389988659002889

44. Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини від 04.11.1950 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004

45. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 19.10.1973 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

46. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права від 19.10.1973 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

47. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.11.1979 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207

48. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21.12.1965 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105

49. Конвенція про статус біженців від 28.06.1951 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011

50. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984 р.: [База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085

51. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021

52. Європейської конвенції про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню від 26.11.1987 р.: База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068

53. Статут Міжнародного комітету Червоного Хреста: База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991_002?lang=uk

54. Пропозиції УГСПЛ та партнерів враховано у Заключних зауваженнях Комітету ООН проти катувань щодо Періодичного звіту Російської Федерації: База даних «Законодавство

України» / ВР України. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/propozytsiji-uhspl-ta-partneriv-vrahovano-u-zaklyuchnyh-zauvazhennyah-komitetu-oon-proty-katuvan-schodo-periodychnoho-zvitu-rosijskoji-federatsiji/>

55. Американська Конвенція про правах людини База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/Rzoas3con.html>

56. Африканська Хартія прав людини і народів [Електронний ресурс] База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/Rzoas5con.html>

57. Американська декларація прав і обов'язків. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/Rzoas9con.html>

58. Африканська Хартія з прав і благополуччя дитини База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/Rzoas3con.html>

59. Пакт про права дитини в ісламі. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/Rzoas19con.html>

60. Азіатська декларація прав людини База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/Rzoas12con.html>

61. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин від 18.12.1992 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_318

62. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_1

63. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин від 5.11.1992 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014

64. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_162

65. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858

66. Конвенція про рабство. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_857

67. Декларація ООН Про захист жінок і дітей в надзвичайних обставинах і в період озброєних конфліктів. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_317

68. Конвенція ООН про захист прав мігрантів-трудящих і членів їх сімей. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_203

69. Додатковий протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b09

70. Конвенція про права інвалідів. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/655_b06

71. Конвенція для захисту осіб від насильницьких зникнень. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/455_b06

Інформаційні ресурси:

- Сайт Верховної Ради України - <http://zakon.rada.gov.ua/>;
НАУ. Законодавство України - <http://www.nau.kiev.ua/>"НАУ.
Сайт ООН: <http://www.un.org>
Сайт міжнародних договорів: <http://www.untreaty.un.org>.
Сайт даних про організації системи ООН: <http://www.unsystem.org>
Сайт по правах людини: <http://www.unhchr.ch>
Сайт досліджень по МГП: <http://www.ihl.research.org>
Офіційний сайт Міжнародної організації з міграції в Україні // <http://iom.org.ua/ua/>
Угоди між Україною та ЄС: <http://www.delukr.ec.europa.eu/page2803.html>
Офіційний сайт Управління Верховного комісара ООН в Україні // <http://unhcr.org.ua/uk/>
Огляд рішень Європейського Суду з прав людини 2021 // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Ogljad_rishen_ESPL_24_06_2021_28.pdf

Адреса розміщення робочої програми навчальної дисципліни
КЗД ННГІ (електронний ресурс), платформа дистанційного навчання
Moodle (moodle.nasbu.edu.ua)

(офіційний вебсайт НА СБУ / платформа дистанційного навчання / електронний ресурс
навчально-наукового інституту, кафедри, бібліотеки тощо)

7. Дані про перегляд робочої програми навчальної дисципліни

№ п/п	Дата, номер протоколу засідання кафедри (спільного засідання кафедр)	Рішення за результатами перегляду	Підпис керівника кафедри
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			